

JĘCZMIENNY (133) ai

jęczmienny (127), **jęczmionny** (5), **jęczmianny** (1); jęczmionny *Calep* (5); jęczmianny *MurzNT*.

e *jasne*.

sg m N jęczmienny (7). ◇ G jęczmiennego (13); -ého (2), -(e)go (11). ◇ A jęczmienny (1). ◇ f N jęczmienną (19); -ã (4), -(a) (15). ◇ G jęczmiennéj (28); -éj (5), -ej (4), -(e)j (19); -ej : -ej *SienLek* (5 : 4). ◇ A jęczmienną (1). ◇ I jęczmienną (33). ◇ L jęczmienn(e)j (4). ◇ n N jęczmienn(e) (2). ◇ G jęczmienného (3); -ého (1), -(e)go (2). ◇ D jęczmienn(e)mu (1). ◇ A jęczmienn(e) (4). ◇ pl N subst jęczmienné (7); -é (1), -(e) (6). ◇ G jęczmiennych (4). ◇ A subst jęczmienn(e) (6).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w.

Przymiotnik od „jęczmień”; należący do jęczmienia, zrobiony z jęczmienia; hordeaceus Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, Cn; hordearius Cn (133); Murm 120; Gluma [...] yączmyenna pleva BartBydg 65b; FalZioł IV 49c, 52a, V 77v, 78, 111, 117v; nabrawłzy śnieci ieczmienney zbije ią z żołącią wołową przyczyniwlzy trochę oliwy/ á thym fie mążą na káždy mieřiac BielKron 262; Gluma, Folliculi hordei, Yęczmienne liřtki álbo ořci Mącz 58a, 68a, 158a; Ieřlic kury pypćieią/ tedy czofnku nówierć/ á námiefzay go z othřębami álbo z thłuczą ięczmienną/ á daway im ieřć. SienLek 192, 100, 163v; Calep 109b, 208a, 488a; Nálazł žiarnko ięczmienne CzahTr K4v, K3v, K4v.

W charakterystycznych połączeniach: jęczmienne(-a) otręby (2), plewa (4), śnieć, tłucza, ziarno (ziar(n)ko, ziarneczko) (9).

Zestawienia: »chleb jęczmienny« = panis hordeaceus Murm, Mymer¹, Vulg, PolAnt [szyk 14 : 4] (18): Murm 157; Mymer¹ 41; Ieřt tu iedno dziećię/ ktoré má pięćoro chleba ięczmienného/ a dwie rybie. OpecŻyw 52v [idem MurzNT, Leop Ioann 6/9]; GlabGad G6 [2 r.]; MurzNT Ioann 6/9; Leop Ioann 6/9, 13; BielKron 50, 157; Mącz 470c; A ieřli kozłá zabić chceřz/ day mu tego dnia chlebá ięczmienného/ [...] mieřo niebędzie párkiem śmierdzieć SienLek 163v, 47; RejPos 80v [2 r.], 183; WujNT Ioann 6/9, 13.

»ciasto jęczmienne« (3): FalZioł V 71v; GlabGad G7; weźmi ciáltá ięczmienného/ włoř go w twárdy oceth/ á řiarki przyłoř SienLek 179v.

»krupy, kasza, gruca jęczmienna(-e)« = polenta Murm, BartBydg; ptisana Calep [szyk 9 : 4] (7 : 4 : 2): ZapWar 1527 nr 2395; Murm 119; BartBydg 118b; Krupy ięczmienne/ přzeniczne/ owfiane/ Kařza riřowa, tatarczana, ty rzeczy łá řtrawne. FalZioł V 64; Teř krokos řtarty/ á Potym z ocztem á z gruczą ięczmienną zmiefzany/ ieřt wżyteczne lekarřtvo FalZioł V 88, I 43c, 72d, V 82, 94v; SienLek 87; Kářze wřzelákie [...] ma czynić: mánnę/ tátarcžaną/ kilkorę/ iářty/ ięczmienną/ přzenną/ owřiáną/ żytną/ iáieczną/ y inne ofobne kářze/ iákiekolwiek bywáią káždego czáfu. GostGosp 130; Polenta – Kařza ięcz mionna albo owfiana. Calep 817a, 871a.

»mąka jęczmienna« = alica Murm, BartBydg; polenta Mącz [szyk 47 : 12] (59); Murm 119; BartBydg 7; Theř gdy řtego liřcia á z ięczmienney mąki vczyniřz plařtr/ zařtanawia biegunkę dawną FalZioł III 22c, I 147b, II 20b, III 33a, V 41, 41v (43); GlabGad G7; Polenta, dicitur et pulenta, Jęczmienną nieyáko przichędořzona mąká álbo krupy. Mącz 308a; Albo wřziawłzy Mięthki nářlucz iey z mąką ięczmienną/ á tym opuchłe cycki okłáday. SienLek 86v, 66v, 85v, 90, 100v, 117v (16).

»piwo jęczmienne« = *hordecea cerevisia* *Mącz* [szyk 2 : 1] (3): od Matifcha floffarza bill yey poflan klyucz o yednym zembye przefz Chlopcza ftroyowego, aby pywa yenczmyennego fpywnyche [...] vthoczila *LibMal* 1546/115v; Też piwo ięczmienne dobrze wyftałe/ ale czoby nie kwałne: dobrze iefł pić. *FalZioł* V 64v; *Mącz* 158a.

»placek jęczmienny« (2): Y będziefz ten chleb iadł iáko plácki ięczmienne [*subcinericium hordeaceum*] *BibRadz Ez* 4/12 [*przekład tego samego tekstu*] *BudBib Ez* 4/12.

»jęczmienna woda« = *napój leczniczy tzw. tyzanna, wywar z ziarna jęczmienia* [szyk 9 : 4] (13): Oliwa z ięczmienną wodą/ to iefł po fzełci łyżek kaźde⁸⁰ wziąć ciepło wypita/ ftolcze czyni *FalZioł* III 22c, I 152b, III 24b [2 r.], 26c [3 r.], V 36v [2 r.], 82; W Chorobách wfelkich/ nazdrowfzé pićie iefł Tyzánná/ to iefł ięczmienna wodá *SienLek* 163, 163v, Tttv.

»wodka jęczmienna« (1): WOdka Polney drijakwie/ wołowego ięzyku/ Boragowa/ Maku białego, Ięczmienną, Rumienkowa No [!] wátrobę y na wodnocielność. *FalZioł* II 14a.

Synonimy: zest: »mąka jęczmienna«, »jęczmienna woda«: *tyzanna*.

Cf JĘCZMIENI